LIBRIS | We know books

Alina-Liliana Blănariu-Cozma

Scriitura Magdei Isanos – repere tematice și monografice

Prefață de prof. univ. dr. Vasile Spiridon

Postfață de prof. univ. dr. habil. Nicoleta Ifrim

CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ
Cluj-Napoca, 2025

LIBRIS | We know books

Cuprins

Prefață. *Biograficul insinuat printre rânduri* (prof. univ. dr. Vasile Spiridon) 7

Introducere 11

Argument. Repere metodologice. Premise şi trepte ale cercetării.....14

CAPITOLUL I. Direcții şi tendințe literare în scriitura Magdei Isanos. Interferențe tematice şi modele creatoare 24
I.1. Permanențe ale modernismului interbelic în opera Magdei Isanos 24
I.2. Interferențe şi asimilări creatoare – „dialogul" ideilor literare în creația Magdei Isanos 34
I.2.1. Magda Isanos şi modelul romantismului eminescian 35
I.2.2. Magda Isanos şi modelul simbolismului bacovian 40
I.2.3. Magda Isanos şi modelul arghezian 43
I.2.4. Magda Isanos şi modelul expresionist blagian 47
I.2.5. Magda Isanos şi modelul liric barbian.....51
I.2.6. Magda Isanos şi „reaşezările" lirice ale mesianismului 53
I.2.7. Magda Isanos şi lirica altor poeți contemporani – deosebiri şi similitudini de viziune creatoare.....54
I.3. Concluzii parțiale.....61

CAPITOLUL II. Scriitura Magdei Isanos în „oglinzile" criticii – o diacronie a receptării.....64
II.1. Perspective ale receptării înainte de anul 1989.....64
II.2. Perspective ale receptării după anul 1989 117
II.3. Concluzii parțiale 143

CAPITOLUL III. Structuri tematice şi semnificații în scriitura Magdei Isanos. O viziune monografică..... 145
III.1. Scurt excurs biografic 145

LIBRIS | We know books

III.2. De la „biografia empirică" la „biografia creatoare" 166
III.3. Aspecte ale debutului literar al Magdei Isanos în literatura perioadei 183
III.3.1. Debutul în poezie 183
III.3.2. Debutul în proză 189
III.3.3. Debutul în dramaturgie 193
III.4. Repere tematice și rețele semnificante recurente. Ipostaze ale profilului creator al Magdei Isanos 194
III.4.1. Structuri tematice dominante în discursul liric 194
III.4.2. Strategii narative și recurențe tematice în proza scurtă 285
III.4.3. Specificul discursului publicistic 295
III.4.4. Constante tematice în discursul dramatic – *Focurile* 299
III.4.5. De la profilul creator al Magdei Isanos la „mitul personal" 301
III.5. Concluzii parțiale 309

Concluzii generale 311

Postfață (prof. univ. dr. habil. Nicoleta Ifrim) 318

Magda Isanos' Writing – Thematic and Monographic Landmarks. Summary ... 321

Bibliografie 343

LIBRIS | We know books

Argument. Repere metodologice. Premise și trepte ale cercetării

Literatura este, mai întâi de toate, o proiecție a viziunii creatorului, a modului său de a gândi, camuflându-și concepțiile în spatele măștilor lirice, epice, dramatice, după caz: „Poezia, ca și proza (...) reprezintă în primul rând și mai ales un anumit mod de gândire și de cunoaștere."[1] Magda Isanos este, în primul rând, poetă, însă puținele scrieri aparținând genului epic și unicul text dramatic ne determină, cel puțin, să încercăm a o plasa pe aceasta și în spațiul narativ și în cel teatral, deși lucrarea este centrată cu predilecție asupra analizei textelor sale lirice, care ocupă mare parte din operă. Atât concepția sa poetică, tipologia personajelor pe care le creionează, cât și tematica pe care o abordează dezvăluie, pe lângă universuri ficționale captivante, o parte a personalității autoarei și a contextului socio-cultural în care aceasta a trăit. Nu confundăm creatorul unei opere cu instanțele ficționale, nu le suprapunem, însă nici nu putem exclude, într-o lucrare amplă, de acest tip, autorul de ființele imaginare pe care le creează, căci, la urma urmei, punctul de plecare al oricărei creații artistice îl reprezintă realitatea. Împărtășind opinia lui Radu Vancu, care afirmă „N-am crezut niciodată în separația dintre «eul biografic» și «eul artistic»"[2], considerăm că există o legătură între eul biografic al Magdei Isanos și cel artistic, oglindit în entitatea eului liric, a cărei justificare o vom prezenta odată cu descrierea și explicarea metodelor critice utilizate.

În urma cercetării de specialitate, demersul analitic al lucrării pornește de la opinia criticului Eugen Simion, potrivit căreia „sub o formă sau alta, autorul revine în text, că între omul care scrie și omul care trăiește nu-i chiar o prăpastie de netrecut, că strălucirea operei nu ne vindecă de dorința de a ști ceva despre autorul care a scris-o."[3] Considerăm, așadar, că cititorul care pătrunde în universul liric al

---

[1] Aleksandr Afanasievici Potebnea, *Note asupra teoriei literaturii,* Editura Univers, București, 1983, p. 97, *apud* Viktor B. Șklovski, *Școala formală și structuralismul. Arta ca procedeu*, în Oana Fotache, Anca Băicoianu, *Teoria literaturii – Orientări în teoria și critica literară contemporană*, Editura Universității din București, București, 2005, p. 365.

[2] Radu Vancu, *Biografism, Confesiune, individuație. Poezia între psihocritică și sociopoetică*, în *Transilvania* 3/ 2014, disponibil la adresa https://grants.ulbsibiu.ro/wsa/data/III.6_Vancu_Transilvania_3_2014.pdf (articol accesat în data de 11.10.2023).

[3] Eugen Simion, *Cuvânt înainte* la *Întoarcerea autorului*, Editura Minerva, București, 1993, p. 1.

LIBRIS We know books

Magdei Isanos (și nu numai) se întreabă, cu siguranță, de ce Thanatosul este transpus în numeroase pagini semnate de către aceasta, având în vedere vârsta fragedă a creatoarei, pentru ca, apoi, lectorul să constate o resemnare a eului poetic în fața morții, o acceptare „nefiresc" de firească. Astfel, se îndreaptă către biografia autoarei, reușind să realizeze diferite conexiuni între creațiile acesteia și planul existenței empirice. A nu se înțelege faptul că prezenta carte abordează reducționist opera autoarei în funcție de viața ei, căci literatura nu reprezintă un puzzle în care pot fi așezate, perfect, piesele decupate din realitate, ci că este vizată înțelegerea modului în care destinul i-a influențat perspectiva poetică și felul în care arta literară a facilitat strategii de autodefinire a Sinelui; se are în vedere faptul că, în vreme ce scrie, creatorul pătrunde tot mai mult în el însuși, Eugen Simion evidențiind „relația dintre operă și creatorul care «se descoperă» pe sine pe măsură ce scrie."[4] Astfel, „viața unui creator (nu neapărat biografia «eului superficial» de care vorbește Proust) interesează în sine ca o aventură a spiritului, ca o cronologie a unui destin excepțional"[5], cititorul dorind să înțeleagă evocarea camuflată ficțional a anumitor ființe, a anumitor evenimente, motivația dorinței instanței lirice de a se (re)integra în univers prin spațiul poetic. Creația literară nu aparține doar autorului ei, ci, odată cu deschiderea primei pagini a cărții și cu citirea primei vocabule, și lectorului, care devine coparticipant la actul de creație, datorită semnificațiilor pe care le acordă textelor, în absența unui cititor neputându-se discuta despre o operă literară valoroasă estetic. Odată absorbiți de conținutul textual, „opera provoacă în noi, repet, curiozitatea de a cunoaște câte ceva despre destinul care se află în spatele ei"[6], afirmația citată fiind sustenabilă dacă se are în vedere, de pildă, justificarea tipului de discurs din volumul *Cântarea munților*. Neștiind nimic despre poeta Magda Isanos, cititorul se întreabă, în urma lecturii volumului de poezii menționat, de unde se revarsă atâta dragoste de oameni și atâta sete de adevăr, de pace, ambele reunite sub îndemnul la luptă. Făcând o scurtă călătorie în biografia autoarei, acesta descoperă că poeta a trăit drama celui de-Al Doilea Război Mondial, fiind nevoită să stea departe de soțul său, impunându-i-se să emigreze, cunoscând suferințele celor din jur, auzind subiectele pe care aceștia le discută când se întâlnesc, pe fondul întregului context conturat luând naștere, de exemplu, poezia mesianică și, dată fiind situația, apare întrebarea: „cât de adâncă, reală, cât de verosimilă este despărțirea dintre cele două «euri» ale autorului?"[7]

Prezenta cercetare se dorește a fi o investigare a universului poetic al Magdei Isanos pentru a stabili dacă și în ce proporții biograficul se insinuează printre rân-

[4] *Ibidem*, p. 3.
[5] *Ibidem*, p. 4.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*, p. 5.

LIBRIS | We know books
durile scrise de autoare, lectorul explorând conținutul tuturor textelor semnate de ea și mergând progresiv de la receptarea comprehensivă la interpretarea textuală aplicată.

Literatura, îndeosebi poezia, se naște din emoție, stare caracteristică poetului, pe care acesta o transpune ulterior în creațiile sale, păstrând verticalitatea flăcării emoției sau schimbându-i traiectoria, în funcție de (re)descoperirea sa în momentul creării. Cu alte cuvinte, „viața sufletească a poetului se definește în general prin hiperemotivitate, în înțelesul psihologic și chiar clinic al cuvântului."[8] Poetul devine un magician desprins din realitatea imediată, pe care o transfigurează creator: „reprezintă poetul o conștiință dotată în adevăr cu puteri de cunoaștere și identificare cu realitatea exterioară, cosmică și psiho-socială."[9] Nu se poate face abstracție de raportarea creației unui autor la emoțiile și sentimentele trăite în urma receptării propriei realități, întrucât creația poetică reprezintă, din punctul nostru de vedere, metamorfoza creatoare a unei realități existențiale imediate: „aderența la realitățile exterioare și cunoașterea proprie sunt, la oamenii comuni, adesea estompate, umbrite. Omul obișnuit nu ajunge la o apropiere și o cunoaștere a realităților originare, din care s-a desprins. Viața cotidiană îl absoarbe, iar automatismele îl limitează. El a pierdut, în bună parte, contactul spiritual, de adâncime, cu lumea. Poetul însă, ființă vibratilă, restabilește prin întregul personalității sale, contactul cu viața universală; simțirea poetului devine o antenă, un mijloc de captare a zonelor adânci ale lumii, prin stabilirea de corespondențe și analogii între realitate și propriul eu. Față de restul semenilor săi, poetul reprezintă o plus-conștiință. Poetul este, pentru semenii săi, un deschizător de drumuri, deopotrivă prin cunoaștere și îndemn la acțiune."[10] Știind că moartea îi este aproape, Magda Isanos caută să descifreze caracterul ascuns al lucrurilor, poeta fiind preocupată, în realitatea sa, de literatură, scriind chiar cu ultimele-i puteri, până aproape de momentul final, ceea ce îi potențează trăsăturile de artist care depășește granițele realității cunoscute, reușind, până la urmă, să dezvăluie cititorului esența lucrurilor. Prin raportare la biografia personală, însăși cunoașterea faptului că timpul nu este de partea ei și că nisipul din clepsidra vieții sale se scurge precipitat o determină pe Magda Isanos să își dorească să înțeleagă lumea la toate nivelurile ei, expunând-o, apoi, în poezie. Cu siguranță, dacă poeta nu ar fi fost conștientă de traseul său existențial, mare parte din scrierile sale s-ar fi concentrat asupra altei tematici, iar versurile făurite de aceasta nu ar mai fi constituit răspunsuri ale unor

[8] Ion Biberi, *Poet și poezie*, în *Poeți și critici despre poezie*, Ediție îngrijită și prefațată de Adriana Mitescu, București, 1972, p. 167.

[9] *Ibidem.*

[10] *Ibidem*, p. 168.

LIBRIS | We know books

întrebări profunde. Astfel, Magda Isanos devine „un vizionar, care ne aducea nouă, celorlalți oameni, o presimțire dintr-o lume pentru noi în parte închisă, dintr-o zonă de realitate permanentă, unde noțiunea de succesiune temporală este abolită."[11] În consecință, creatorul este „și un reprezentant al culturii în care a apărut, al vieții sociale în care s-a format."[12] Se poate reține ideea că „în fiecare operă poetică există, în măsură diferită: vis și veghe, intuiție și rațiune, mărturie de aderență la lucruri, dar și la propria viață interioară a poetului, rigoare mentală și părăsirea spontaneității lăuntrice, clarviziune și limbaj cifrat, disciplină severă și joc gratuit, elan și sacrificiu, voluptate și asceză, expresie a unui eu unic, bine diferențiat, și totuși a unei participări la lume și la viața celorlalți oameni, și chiar a unei alienări de sine."[13]

Având ca element de referință opera poetică, fără a face totuși abstracție de textele literare epice și de cel destinat punerii în scenă, în care se resimt unde ale personalității Magdei Isanos, idei de ale autoarei transpuse în replicile personajelor, „nimeni nu poate nega că dintre toate genurile literare poezia lirică este cea mai subiectivă, adică în ea apare sentimentul mai nemijlocit."[14] De aceea, „o operă lirică este, înainte de toate, manifestarea, sub forma sensibilă a limbajului, a unui *sens* întrevăzut și elaborat în necunoscutul care se deschide în interioritatea eului creator."[15] Altfel spus, textul liric devine, fără doar și poate, textul eului care comunică și se comunică. Liviu Rusu consideră că „artist cu desăvârșire este acela în sufletul căruia glasul eului originar, adică al profunzimilor, a reușit să copleșească glasul eului derivat, adică al straturilor superficiale."[16] Totuși, în poezie, eul biografic există în proporții reduse, căci poetul, deși are propria viziune asupra unor lucruri, o transformă în spațiul artistic, voluntar sau nu. Cu alte cuvinte, se resimt în poezia Magdei Isanos amprente ale stilului său, ale personalității sale, însă aceasta nu se dezgolește, în poezie, de întregul sine, ci numai presară printre vocabule frânturi din mentalitatea sa, căci scopul poeziei sale și a întregii creații nu este de a radiografia realitatea întocmai, ci de a porni de la anumite elemente din realitate, pe care le înveșmântează cu straie artistice, dându-i prilejul lectorului să „dezbrace" cuvintele de formă, pentru a putea cunoaște semnificațiile propuse și pentru a le putea chiar resemantiza. Se observă, de pildă, recurența Thanatosului în majoritatea versurilor poetei, în fața acestuia, eul artistic afișând la început o atitudine temătoare, pentru ca ulterior să accepte cu seninătate prezența acestuia, ba chiar să găsească un sens al fenomenului morții: metempsihoza. Magda Isanos

---

[11] *Ibidem*, p. 169.

[12] *Ibidem.*

[13] *Ibidem*, p. 170.

[14] Liviu Rusu, *Estetica poeziei lirice*, Editura pentru Literatură, București, 1969, p. 88.

[15] *Ibidem*, p. 90.

[16] *Ibidem*, p. 91.

LIBRIS | We know books
pornește așadar în demersul creativ de la o temă care o obsedează în propria-i realitate, moartea, însă în niciuna dintre poeziile sale nu este sesizabil, de pildă, un eu poetic care să renunțe voluntar la viață așa cum amenințase, de cel puțin două ori, poeta. Acesta este doar un exemplu care justifică faptul că actualul demers de cercetare nu optează pentru ideea suprapunerii operei cu biografia empirică, interesându-ne, din spațiul biografic, doar anumite trăsături morale distincte ale autoarei și anumite evenimente majore care explică abordarea diverselor teme, adoptarea unui anumit tip de scriitură, creionarea unor personaje bizare ori a unui eu liric așa cum îl dezvăluie textele Magdei Isanos. Trebuie subliniat, așadar, faptul că „poezia lirică este prin excelență o poezie a eului, în care trebuie să domine eul poetic și nu cel empiric, simțirea cu caracter universal, ieșită din marile profunziuni, și nu individual, ieșită din impresii de suprafață."[17]

Se poate intui că, plecând de la teama provocată de conștientizarea fenomenului ineluctabil, artista Magda Isanos își depășește aceste emoții, reușind să le estompeze prin creațiile sale și oferind, înainte de toate, un model existențial, neștiind niciodată când sosește clipa „despărțirii de lume". Retrăgându-se în „insula" sa, poeta nu rămâne limitată la nivelul superficial al trăirilor, ci urcă următoarele trepte ale cunoașterii, ajungând să găsească originea ființei umane și a ceea ce i se întâmplă, dovedind că „poet liric cu adevărat nu este acela care se complace în elucubrația stărilor sale sentimentale, ci cel care reușește să străbată dincolo de aceste stări într-o lume mai pură și mai unitară, unde prin accente impersonale găsește accentul cu pulsația lumii obiective."[18] Poeta optează pentru identificarea simbolică centrată în jurul elementelor vegetale, al celor minerale, cu necuvântătoarele, amintindu-și, în universul poeziei, ce a fost înainte de a lua naștere ca om și ce va fi după dispariția trupului său uman, destăinuindu-le celorlalți în care dintre chipuri să îi caute privirea, în ce raze de soare să îi găsească surâsul, în ce flori să se bucure de mirosu-i. Magda Isanos devine o dovadă a ideii că „adevăratul poet liric este cel care își depășește subiectivitatea pornirilor sale individuale și și descoperă în substratul eului originar esența lucrurilor, identificându-se cu ele"[19], reliefând totuși faptul că „ar fi exagerat dacă din cele de mai sus s-ar scoate concluzia că nimic din lumea eului derivat, adică din subiectivitatea individuală, n-are ce căuta în poezia lirică. O excludere completă a acesteia este cu neputință. Cerința primordială însă este ca această subiectivitate să nu fie tot dominantă și să nu fie redată de dragul ei."[20] Evidențierea legăturii absconse dintre creație și creator este

[17] *Ibidem*, p. 97.
[18] *Ibidem*, p. 98.
[19] *Ibidem*, p. 99.
[20] *Ibidem.*

LIBRIS We know books

pusă în lumină de către Liviu Rusu, potrivit căruia „creația spirituală nu se ivește din nimic, ci este condiționată chiar de ceea ce ne leagă mai strâns de existența noastră telurică. Ceea ce înseamnă că eul derivat își are importanța lui, cu condiția însă ca el să nu se substituie eului originar, ci să constituie un ferment pentru năzuința spre descoperirea acestuia."[21] Exegetul întărește ideea că eul biografic reprezintă scânteia care aprinde flacăra creației, nicidecum flacăra însăși, lumina trebuind să țâșnească din mijlocul ideilor artistice, nu al realității propriu-zise, căci a transcrie realitatea în forma în care o experimentează fiecare nu înseamnă nici pe departe a fi artist: „dacă sentimentele propriu-zise nu se pot exclude din poezia lirică, e important ca în ele să nu domine nota personală ca atare, ci un ecou dintr-o lume în care totul se unește și se identifică. Aceasta nu exclude posibilitatea ca poetul să vorbească direct despre sine. Când însă el se complace numai în redarea stărilor sale subiective ca atare, creațiile sale vor fi lipsite de adâncime."[22]

Poezia lirică implică un grad ridicat de subiectivitate, o oglindire limpede a sinelui creator, căci „trăirea lirică este un prisos de suflet, e trăirea sufletului obsedat de propria sa revărsare. Trăirea epică sau dramatică are tentacule și către lumea exterioară și prin aceasta constituie un alt procedeu de molcomire."[23] Poetul „este nevoit să coboare în lumea esențelor pure, al căror sens încearcă să-l întrevadă și să-l clarifice prin armonia versurilor. În momentul în care încetează acest efort, el încetează să fie poet"[24], cu cât coboară mai mult în abisul lucrurilor, cu atât supunându-se mai mult procedeului artistic și îndepărtându-se de realitatea biografică, fără însă a o elimina, căci „eul scriitorului nu poate fi niciodată rupt complet de realul din jur."[25]

Deși opiniile exegeților se împart în două categorii, unii considerând că produsul artistic trebuie delimitat complet de creatorul ei, alții fiind de părere că în orice creație se resimte o bătaie de inimă a celui care a scris-o, trăind veșnic prin scrierea sa, prezentul demers de analiză adoptă o poziție de mijloc: „un critic ca Charles Mauron ne arată că eul profund al lui Mallarmé palpită, secret, în fiecare text al său, oricât de impersonal și hermetic."[26] Ștefan Augustin Doinaș separă eul biografic de cel artistic, prezentând însă importanța amândurora, explicând chiar etimologia cuvântului „personal" și referindu-se la pronumele personal „eu": „Personal, consider lirismul drept o modalitate tipic confesivă, fiind o rostire la persoana I, fie că această persoană se auto-numește prin pronumele personal *eu*,

[21] *Ibidem*, p. 100.
[22] *Ibidem*.
[23] *Ibidem*, p. 101.
[24] *Ibidem*, p. 102.
[25] Ștefan Augustin Doinaș, *Măștile adevărului poetic*, Editura Cartea Românească, București, 1992. p. 50.
[26] *Ibidem*, p. 52.

LIBRIS | We know books
fie că se ascunde îndărătul unui personaj (care, de altfel, poate să fie chiar un lucru: un copac, de pildă, la Trakl). În treacăt fie spus, în latină cuvântul *personna* înseamnă, în primul rând, *mască a actorului.* Separația între autor și personajul său este întotdeauna relativă, tocmai pentru că – la nivelul scriitorului în general – autobiografismul devine o simplă lume de semne, cu care orice poet poate să se joace după bunul plac, odată ce respectă regulile artei sale."[27] În urma acestei motivații, același autor declară că nu crede că există „lirism în care să nu se manifeste, într-un fel sau altul, tendința unei exhibări de sine a autorului"[28], opinie asumată în prezenta carte, eul biografic ascunzându-se sub masca instanțelor literare: „chiar și atunci când ne întâlnim, de pildă, cu un tip de *poésie pure* – așa cum a teoretizat-o și practicat-o Valéry însuși – nu avem nicidecum de a face cu o abolire a eului, ci doar cu deghizarea unui personal într-un eu universal."[29] Magda Isanos evadează deseori din realitatea brutală, redefinind spațiul literar drept unul compensatoriu: „Atunci când, realmente, vrea să scape din plasa realului imediat, poetul cade fatalmente în plasa unui întreg univers de simboluri: acestea apar, în locul său, pe scena poemului liric, și-l exprimă la modul indirect, exact prin gesturile cu ajutorul cărora se prefac că-l suprimă."[30]

Repere metodologice. Demersul critic vizează identificarea temelor recurente în opera Magdei Isanos pentru a defini izomorfismele tematice, care vor fi apoi legitimate prin filtrul biografic. Cercetarea de față își propune să ofere o grilă de lectură care împletește instrumente selectate din arealul criticii tematice și psihocriticii, cu sociologia literaturii și cu hermeneutica, grilă personalizată prin care lectorul poate descoperi valorile expresive ale conținutului tematic, demersul fiind structurat de-a lungul unui fir roșu monografic. Instrumentele psihocriticii sunt utilizate selectiv, având în vedere că „pentru Mauron, în 1941, problema cea mai actuală era aceea a «raportului dintre artă și viață, adică, în ansamblu, între valorile spirituale și realitățile temporale»; problema care «se reflectă ca într-o oglindă concavă» în «estetica lui Mallarmé»".[31] Răspunzând la întrebarea „ce urmărește psihocritica?", criticul literar Ioana Crețulescu aduce lămuriri suplimentare, afirmând: „Psihocritica urmărește să discearnă, în creație, partea *surselor inconștiente* (deci sursele, dar nu cele biografice manifeste, ci cele latente, ascunse îndărătul celorlalte)."[32] Respectând pașii metodei critice, s-au suprapus textele literare, „ca

[27] *Ibidem*, p. 54.
[28] *Ibidem.*
[29] *Ibidem*, p. 55.
[30] *Ibidem.*
[31] Ioana Crețulescu, *Critica psihanalitică*, în Silvian Iosifescu, *Analiză și interpretare – orientări în critica literară contemporană*, Editura Științifică, București, 1972, p. 264.
[32] *Ibidem.*

LIBRIS | We know books

în fotografiile lui Galton, astfel încât să reliefeze trăsăturile structurale obsedante"[33], apoi s-au decupat temele redundante, ulterior s-au decodat temele abordate, prin raportare la conținutul fiecărei scrieri și punctând similitudini între textele care proiectează obsesiv aceeași tematică, pentru ca, în final, să fie validată interpretarea prin filtrul biografic, subliniind totuși că „prioritatea o are categoric opera și nu viața."[34] Adepții criticii psihanalitice consideră că „opera e văzută, totuși, ca produs al unui psihism (conștient sau inconștient) pe care limbajul creației îl revelează, nu-l constituie! De aici, ideea «verificării prin biografie», aceasta trebuind, dacă nu să confirme interpretarea, să fie «măcar compatibilă cu ea»."[35] Este schițat „mitul personal" (în descendența lui Charles Mauron), prin notarea „metaforelor obsedante" care traversează opera Magdei Isanos. Demersul critic astfel elaborat suprapune strategii ale criticii tematice, ce are în vedere descoperirea și analizarea temelor cu care scriitoarea operează în procesul literar, în vreme ce „psihanaliza devine astfel un instrument al «demascării» în sens etimologic."[36]

Mai mult, elementele de sociologie a literaturii sunt valorificate în sensul în care Ion Vasile Șerban afirmă: „Arta se naște și există într-un strâns raport de cauzalitate cu viața socială, în mod explicit cu structura economică și politică a societății."[37] Avem în vedere, de pildă, toate poeziile înglobate în volumul *Cântarea munților*, poezii în care este „cântată" suferința oamenilor care își plâng rudele pierdute pe frontul de luptă, poezii în care steagul devine simbol al victoriei, dar și al multor vieți ucise, al curajului, iar roșul nu mai reprezintă culoarea pasiunii ori a florilor de mac, ci noianul de sânge care îngrozește. Cu siguranță, acest volum nu ar fi luat naștere dacă poeta nu simțea, la propriu, ecourile celui de-Al Doilea Război Mondial, conștientizând gravitatea faptelor, dată fiind vârsta pe care o avea. Astfel, „opera se înțelege și se explică prin trăsăturile particulare ale genezei sale. Cercetarea începe prin descrierea acestui teritoriu extrinsec, urmărind reprezentarea și metamorfozarea lui în textul poetic, atât în planul conținutului, cât și al formei."[38] Demersul hermeneutic devine strict necesar pentru cel care receptează opera, căci textul este, așa cum afirmă Alexandru Tudorică, „cel prin care cititorul ia contact nemijlocit cu opera. La nivelul limbajului transpar și obsesiile adânci, inconștiente ale autorului, așa cum încearcă să le descopere o critică psihanalitică."[39]

---

[33] *Ibidem.*

[34] *Ibidem.*

[35] *Ibidem*, p. 267.

[36] *Ibidem*, p. 285.

[37] Ion Vasile Șerban, *Critica sociologică*, în Silvian Iosifescu, *op. cit.*, p. 328.

[38] *Ibidem*, p. 337.

[39] Alexandru Tudorică, *Analiza de text: tradiție și inovație în perspectiva noilor direcții critice*, în Silvian Iosifescu, *op. cit.*, p. 408.